

Arkivlänet Västernorrland inriktning 2008 – 2009

- några goda exempel

Västernorrland har en unik miljö för fortsatt utveckling av arkivverksamheter, från traditionell arkivverksamhet till framställning, hantering och forskning kring elektroniska dokument och informationssystem. Denna rapport utgörs av några nedslag i "Arkivlänet – ABM-länet" (ABM - arkiv, bibliotek, museer i samverkan).

Arkivlänet – ABM-länet

Samverkansinitiativet ABM Resurs fungerar fortsättningsvis, tillsammans med landsarkivet i Härnösand, som en stödjande och sammanhållande resurs för länets arkivverksamheter, liksom för övrig abm-sektor, d v s arkiv, bibliotek och museer. Sedan flera år har ovanstående verksamheter anordnat seminarier och utbildningsdagar för sektorn, och man har aktivt deltagit i länets tillväxtarbete; kanske framförallt genom Stora Partnerskapet. Under de senaste årens debatt bland länets arkivverksamheter har några fält utkristalliserats som speciellt viktiga för framtiden. Dessa är

Dokumenthantering (Records management) - fortsatt utveckling av metod- och teknikutveckling för processanalys, metadata, strukturering och dokumentkontroll m.m. för effektivisering och kvalitetssäkring. Forskning och utveckling av ett datalabb vid MIUN, i syfte att stärka dokumenthanteringen och informationsförvaltningen i olika typer av verksamheter.

Kulturarv & tillgänglighet - fortsatt metod- och teknikutveckling för digitalisering och digital informationsförsörjning av kulturarv, utveckling av resurser för lokal medverkan och kulturarvsportaler som miljö för tillgängliggörande och samverkan. Sedan 2007 är flera arkiv, bibliotek och museer i länet aktiva i EU-projektet EuropeanaLocal, vars huvudsyfte är att förse den europeiska portalen Europeana med kulturarvsmaterial från de ingående regionerna, samt utveckla metoder för exempelvis samsök.

OAIS (Open Archival Information System) - utveckla ett nationellt kompetenscentrum kring frågor som metod- och teknikutveckling för arkivering, långsiktigt bevarande och återvinning av digitala informationsresurser, praktisk implementering samt forskning. Värdera och anpassa den internationella modellen för utvecklande och förvaltande av digitala arkivsystem, OAIS till svenska förutsättningar.

Access - <http://abm.murberget.se/access.html>

Under 2006-2008 hade Kulturrådet i uppdrag att genomföra sysselsättningsåtgärder inom kultursektorn för att stärka arbetet att bevara, vårda och tillgängliggöra samlingar, föremål och arkivalier. Av de totalt 924 personer som anställdes i landet var drygt 80 sysselsatta i länet. Många kvalificerade personer bereds möjligheter till arbete, vilket i sin tur påskyndat den förnyelseprocess och den utveckling av hållbar konkurrenskraft i en allt mer kunskapsorienterad ekonomi som RTP betonar. Den 20 januari 2009 kom beslut från Kulturrådet att Accesssatsningen fortsätter t.o.m. 31 juli 2009, men nu i mindre omfattning än tidigare. Länet beviljades vid detta beslutstillfälle 2 340 tkr, nära 10 % av det totala anslaget. Satsningen har hittills gett upphov till bestående verksamheter som:

Portalen Kulturarv Västernorrland: Idag är portalen en av de ledande i landet, speciellt vad gäller sökmöjligheter. Funktionen ”kartsök” har rönt nationellt intresse, och visat sig vara en resurs för länets turismnäring, skolor och forskargrupper - <http://www.kulturarvvasternorrland.se/Default.aspx?tabid=225>

MKC har fortsatt utveckla skanning av fotografiskt material, och skanning av prioriterat material inom Statens arkiv samt förfinad filhantering.

SVAR har i samarbete med **Landsarkivet i Härnösand** utvecklat metoder för digital överföring av starkt efterfrågat arkivmaterial inom ett projekt kallat DAF.

Folke Bernadotteakademins arkivprojekt etablerades delvis genom Access. Verksamheten sysselsätter fem personer i arbetet med att tillgängliggöra svenska myndigheters insatser i internationellt fredsbevarande arbete. Resultatet är en unik databas med material från bl. a Krigsarkivet, Riksarkivet, Utrikesdepartementet, Statens Räddningsverk, SWEDINT och Rikspolisstyrelsen.

Rapporter från länet

Landsarkivet i Härnösand

Landsarkivet i Härnösand har fortsatt konsolidera sin ställning som ett av norra Europas största och modernaste arkiv. Utvecklingen av Arkivcentrum Nord på Kusthöjden i Härnösand har fortsatt och i november 2008 hölls en högtidlig invigning. Arkivcentrum består nu av Föreningsarkivet i Västernorrland, Härnösands kommunarkiv, Landsarkivet i Härnösand, Landsarkivet i Västernorrland och Näringslivsarkiv i Norrland. Under 2008 har Bolagsverkets arkivverksamhet tillkommit. Centrumbildningen ger upphov till nya och fördjupade samverkansformer mellan arkivverksamheter och till mer kraftfull metodutveckling.

Andra aktuella verksamheter:

- Skanning av fastighetsböcker, ett 5-årigt projekt i syfte att skanna, indexera och digitalt tillgängliggöra detta efterfrågade material.
- IM-vård, ett 5-årigt projekt med syfte att reparera, skanna och digitalt tillgängliggöra äldre fastighetshandlingar.
- IM-FIND, ett 3 årigt strukturfondsprojekt som drivs av MKC med landsarkivet och lantmäteriet som partners. Projektet syftar till att finna och utveckla metoder för automatisk indexering och återsökning av skannade bilder.

Riksarkivet, Mediakonverteringscentrum – MKC i Fränsta

Under 2008 har MKC framställt 22,6 miljoner digitala bilder vilket är den största produktion någonsin (2007 = 21,8 M bilder). Omsättningen var 46,6 Mkr (2007= 46 M kr). MKC har investerat 2,5 Mkr i ny utrustning under 2008 där bl.a. ficeskanner och en avancerad höghastighetsskanner för lösa blad ingår. Under 2009 beräknas orderingången sjunka betydligt jämfört med tidigare år och ett omställningsarbete som genomfördes under våren 2008 har resulterat i att 24 personer har fått sluta sin anställning hos MKC under 2008. Antalet anställda 2009-01-01 är 65 personer. Projekt IMFIND (hitta bilder) pågår enligt plan och avslutas 2010-08-31.

I regleringsbrevet för 2009 har regeringen begärt en utredning om MKC avseende:

- Bedöma den långsiktiga efterfrågan av storskalig skanning av arkivmaterial inom staten och möjligheterna att bedriva verksamheten som en helt avgiftsbelagd verksamhet inom Riksarkivet
- Bedöma förutsättningarna för andra finansieringsformer, framtida verksamhetsinriktning och organisation.

Rapport ska lämnas till regeringen senast 2009-09-01

Det två stora uppdragsgivarna för MKC är Lantmäteriet och Riksarkivet men arbeten har också utförts åt ett flertal kommuner, Länsstyrelsen Malmö, Landsarkivet i Härnösand, Folke Bernadotteakademin, Statens konstråd, Princo och SGU. Uppdraget för Lantmäteriet går mot sitt slut och förväntade beställningar för 2009 sjunker med ca 30 % för att helt upphöra under 2010. Uppdraget från Riksarkivet pågår fram till och med 2013. Konsultuppdrag har utförts 2008 åt Swedesurvey i Kroatien och Serbien. Några nya konsultuppdrag är inte planerade för 2009. MKC fortsätter att delta i EU samarbetet för digitalisering av det Europeiska kulturarvet Under 2008 arbetade 3 personer i Accessprojektet hos MKC Dessa personer fortsätter att arbeta i Accessprojektet tom 2009-04-30. Kulturrådet beviljade i januari 2009 MKC ytterligare 510 tkr av Accessmedlen för fortsatt digitalisering. De arbetsuppgifter som hittills har genomförts är utveckling av system och metoder för skanning av fotografiskt material. Skanning och filhantering av prioriterat material hos Statens arkiv har också genomförts.

Sveriges Radio Förvaltnings AB - Digitalisering av ljud och bild

Sveriges Radio Förvaltnings AB, SRF, ska i sin anläggning i Ånge fram till årsskiftet 2009/2010 fabriksmigrera och digitalisera 110 000 timmar inspelade TV-program (116 000 videoband). Uppdragsgivare är Statens ljud- och bildarkiv (SLBA), SVT och UR. Under 2008 har 34 000 videoband digitaliserats i Ånge. SRF Ånge hade i december slutfört sitt uppdrag till SLBA att digitalisera 11 400 videoband. En hel del utvecklingsarbete sker kontinuerligt för att effektivisera produktionen. Den 13 – 14 oktober gjorde representanter för SRF en presentation av verksamheten i Ånge på konferensen Lagring – Arkiv, som arrangerades av Mittuniversitet i samarbete med Sundsvall 42. SRF Ånge har i mars och september sökt EU-stöd Mål 2 för att i samarbete med SR och UR utöka verksamheten i Ånge med kunskap och teknik för digitalisering av radioband. Nutek har inte beviljat någon ansökan. Komplettering med ljudmigrering gör det möjligt att ta in fler typer av uppdrag. Därför har en förstudie genomförts under tredje kvartalet.

Näringslivsarkiv i Norrland - NIN

NIN är en ideell förening bildad 1985 för att bistå norrländska företag med skötsel av arkiv. NIN finns i Arkivcentrum Nord, Härnösand. Uppdraget är att ge företag möjligheter att förvara arkiv på säkert sätt till låga kostnader, samt att främja forskning med anknytning till Norrlands näringsliv. Ett av NIN:s mål är att fortsätta växa. I nuläget är NIN beroende av offentliga anslag. Ett annat mål är att erbjuda arkivtjänster åt företag och arbeta för att främja forskning kring norrländskt näringsliv. Sedan sommaren har NIN skrivit avtal om deposition med Utansjö Bruk AB (Rottneros AB) och arkivleverans kom därifrån i samband med nedläggningen. NIN har dessutom varit i kontakt med flera intressanta framtida deponenter. NIN är i slutskedet av sitt projekt med en förstudie för en etablering av ett klimatarkiv för fotografiskt material i Härnösand. NIN har under de senaste åren upplevt en stor ökning av inkomna arkiv, forskarförfrågningar och besökande forskare. Antalet forskarförfrågningar beräknas ha ökat med nära 500 % sedan 2006! Under andra delen av 2008 hade man fler förfrågningar än under

hela 2005 och 2006. NIN har en arkivchef, det är föreningens förhoppning att fler ska anställas under året. Ett första steg kan vara korttidsanställningar vid större leveranser under 2009. En utmaning för NIN är att marknadsföra sig så bra att ännu fler företag ser fördelarna med att deponera sina arkiv hos oss. I slutet av 2009 kommer NIN därför att, tillsammans med Centrum För Näringslivshistoria, anordna ett marknadsföringsseminarium för NIN:s och Företagsarkivet i Västerbottens styrelse och personal. En annan utmaning är att fortsätta förbättra tillgängligheten till arkiven.

Mittuniversitetet - Arkiv- och informationsvetenskap

Dr Karen Anderson från Edith Cowan University, Perth Australien tillträdde i januari 2008 sin post som professor i arkivvetenskap. Professuren är den första ordinarie i ämnet i Norden. Karen Anderson har också under året engagerats som gästprofessor vid den norska arkivutbildning som bedrivs vid universitetet i Oslo. Under året lades också den första avhandlingen fram vid Miun med fokus på arkivfrågor Erik Borglunds "Design for Recordkeeping". Studenttillströmningen är fortfarande hög och ca 250 studenter har passerat någon av verksamhetens kurser under 2008 och där den största andelen återfinns på de grundläggande kurserna. Målsättningen är dock att öka andelen studenter på de mer avancerande kurserna – där vi under hösten bland annat igångsatt kurser tillsammans med arkivutbildningen i London (UCL). Målsättningen är tillsammans med partnererna i Europa under 2009 igångsätta en internationell masterutbildning inom arkiv- och informationsvetenskap.

I början av 2008 avslutades två forskningsprojekt dels Miun:s del inom projektet Bygga Villa – ett projekt som syftade till att skapa en ingång - Online - till allt en medborgare behöver för att planera, bygga och bo i ett hus. Vår del har varit att studera konsekvenserna för informations- och dokumenthantering i digitala tjänster där olika sektor (privata och offentliga) och myndigheter arbetar tillsammans i en gemensam e-tjänst. Det andra projektet som avslutades var SMEdoc som studerade problem och möjligheter hos små- och medelstora företags informationshantering. Och där vid kunde konstatera det finns stora tidsvinster och därmed ekonomiska fördelar av bättre strukturera sina digitala flöden.

I slutet av 2008 beviljades projektmedel (Mål 2) som syftar till att studera och skapa metoder, modeller och verktyg för en effektivare informationshantering och förvaltning inom både offentlig förvaltning och företag. Inom detta projekt kommer bland annat två doktorander att anställas under en period av 3 år. Samverkan på olika områden växer och arkiv- och informationsvetenskap deltar i olika nätverk i Europa som skall främja utbildning, deltar också aktivt i standardiseringsarbete och ingår SIS arbetsgrupp för Dokumenthantering - Arkivering.

EuropeanaLocal - <http://abm.murberget.se/europeanalocal/index.html>

27 länder i Europa deltar i ett projekt i syfte att utveckla och testa tekniker och standarder för utbyte av digital information inom kulturarvsområdet. Digitaliserat materialet ska tillgängliggöras genom Europeana - <http://www.europeana.eu>. Som enda region i Sverige bjöds Västernorrland, genom ABM Resurs, in att samverka i det treåriga projektet, vilket omsätter 4,3 miljoner euro. Genom projektet ges möjligheter att marknadsföra unikt material och på så vis stärka bilden av Västernorrland. Främsta syftet är dock att hitta nya och förbättrade möjligheter till samsökning mellan databaser på såväl regional som internationell nivå. Tillsammans med ABM Resurs medverkar SVAR, Sundsvallsminnen/Medelpadsarkiv, Landsarkivet i Härnösand, Länsbiblioteket Västernorrland, Länsmuseet Västernorrland och Midälva genealogiska förening. Projektet håller dörrarna öppna för flera aktörer. Satsningen stämmer väl överens med RTP-områden som berör kulturarv, kreativa näringar, besöksnäring och det digitala samhället. Under hösten har inventeringar av digitaliserade samlingar i länet, lämpliga att leverera

till Europeana, gjorts, och även standarder och befintlig teknik har kartlagts. En rad träffar har genomförts och en viss samordning mellan de nationella projekten Athena och APEnet pågår. Utmaningen framöver blir att lyfta fram det av vårt digra digitala kulturarv som kan vara intressant för en nationell och internationell publik. Vi inriktar oss främst på de kulturarvsområden som lyfts fram i Kulturarv nu, det strategiska kulturarvsprogrammet för Västernorrland.

Härnösand den 23 januari 2009

Rapport:

Märta Molin, samordnare för ABM Resurs